

אותך אבקש

מסילות למבקשי ה' בדרכי העבודה העולה בית קל
במשנתו של הרה"ק מוהר"ן מברסלב זיע"א
פר' יתרו | גיליון 52 | שנה נ'

לעורך ליבי

דיבורי אמת מביארו של החל נובע

סוד הנפילות

למה דווקא כשעמ"י הגיע לשפל המדרגה אז דווקא הם היו ראויים לקבלת התורה?
מה ההתפארות הגדולה שמגלה הזוה"ק שקרה כשהגיע יתרו | ולמה יש כ"כ הרבה נפילות בעבודת ה'

מצרים לא היה להם שום מצווה, עד שנתן להם הקב"ה דם פסח ודם מילה שיהיה להם איזה מצווה לצאת בזכותו, זאת אומרת שהם הגיעו למצב שהם אפ" לא היו מהולים! עד שביציאת מצרים קטרגה מידת הדין הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, והנה לפלא שהתורה הק' מכנה תקופה זה 'כור הברזל', ורק אחר גלות מצרים היה ביכולתם לקבל את התורה, שכן דווקא בשפל מדרגתם, הנחת רוח שעלה למעלה מנקודות טובות גרם לכאלו שעשועים שלא יכולים לעלות בשום מצב מפואר ככל שיהיה. כשמפילים את אחד והוא נאבק בכל כוחו, לחטוף עוד נקודה טובה, עוד מעשה טוב, להגביר את המחשבה לטוב, עוד דקה לימוד עוד התגברות ועוד מניעה מעבירה, זה הנחת רוח הגדול ביותר. וכמה שהאדם רחוק יותר, כמה שעובר עליו יותר והוא מתגבר במצבו השפל להתגבר אעפ"כ בשביל הקב"ה זה מעלה נחת רוח למעלה שאין לשער.

הזוהר הק' בפרשיות אלו מגלה סוד זה במשפט אחד 'כד אתא יתרו ואמר: "כי עתה ידעתי כי גדול ה'" וכו', כדין אתיקר ואתעלא שמיא דקב"ה עילא ותתא'. (זוהר יתרו דף ס"ט) אחרי כל הניסים הגדולים שפרסמו את הקב"ה בכל העולם כולו, השידוד הטבע שהיה בקריעת ים סוף שמלפניו לא היה כזאת ואחריו לא יהיה כך, אך רק אחרי שהגיע יתרו שהיה במקום רחוק כ"כ, אחרי שעבד את כל הע"ז שבעולם, וכשהוא הודה בגדולת הבורא, אתיקר והתעלה שמו דקוב"ה עילא ותתא. שכן כאמור דווקא יתרו שהגיע מהמקום הנמוך ביותר שהיה כומר לע"ז, כשמגיע משהו ממקום כזה ואומר עתה ידעתי אז מתיקר שם ה' בכל העולמות.

יעזור הקב"ה שבזכות יציאת מצרים אז והיום נזכה לצאת מהמצרים הפרטי של כל אחד ואחד, וזה דווקא ע"י שנתגבר לחפש נקודות טובות, להתחזק עם זה, ולהתגבר בכל מצב שהוא לזכור את גודל השעשועים שיעלו בהתגברות הפרטית והספציפית הזאת, עדי נזכה להיות כשרים וטובים באמת כרצונו ית', אמן.

דווקא כשלא הולך לנו כפי רצוננו הטוב, ולמרות זאת אנחנו מתחזקים לא להתייאש, לא ליפול לעצבות, כשגם אחרי סדר שלם שפטפטנו אני תופס את עצמי בזה הרגע ומתחיל ללמוד, כשאני קם מאוחר ואני מתחזק להיות בשמחה ולהתפלל הכוונה, דווקא זה מעלה נחת רוח לפניו ית', יותר מסדרים שלמים שכול זרם על מי מנוחות.

נחשוב רגע על הנקודה הזאת, הלא הקב"ה הוא

כמה שאנחנו מנסים יותר להתמיד בתורה, להתרומם במידות, להינצל מהייצ"ר, נחטוף סטירות מכאיבות יותר. ולמה זה באמת כך?! למה חייבים לסבול?!

כל יכול, והוא יכול לתת לנו את חפצנו בלי שום מניעה, שזה כולל גם חפצי שמים, שהלימוד ילך כמו שצריך, שנתגבר על הייצה"ר במשך כל היום, שיהיה לנו טעם וערבות בתורה, וזה הרי בוודאי רצונו ג"כ, אם כן למה במציאות בשטח הכול הפוך לגמרי? אלא מאי הקב"ה רוצה בעבודתנו דווקא כשלא הולך כלום, כשהניסיונות מתגברים, כשנפלנו שוב פעם ושוב פעם, דווקא שם כשמתגברים עולה נחת רוח לפניו מהתגברותנו והתחזקותנו שלא היה עולה ע"י שום מצווה.

כלל ישראל ירדו למצרים בשיא תפארתם בראשם יעקב אבינו עם כל השבטים, ישיבות הוקמו, נקל לתאר את קול התורה שהדהד בין כותלי הישיבה שעה שיעקב בעצמו עדיין חי, ואף אח"כ בראשות בניו שבטי קה, אך לא עוברים יותר מרד"ו שנה וכלל ישראל נמצאים בשפל המדרגה שא"א לתאר, לא תורה לא מצוות, כלום! עד כדי כך שביציאת

למה זה צריך להראות ככה?! הרהר יענקי לעצמו למה מוכרחים לעבור כאלו סבל וייסורים?! כמה פעמים החלטתי שאני לא מפטפט באמצע הלימוד?! אך הפעם היה נראה שזה רציני כבר, יהיה מה שיהיה, אני מתחיל ללמוד בתחילת הסדר, בר-צ, עבר לפניו כסרט-נע מאורעות התקופה האחרונה, והנה, שוב פעם נפלת.

מחשבותיו נדדו הלאה, אם היה זה רק בלימוד היה שייך אולי למצוא פתרון, איזה ספר מוסר, או קבלה חזקה, אך בכל נושא שהוא, אני לא מפסיק לקבל מכות. כמה שאני רוצה להתרומם, להתפלל בכוונה, לעבד את המידות, להתגבר על הייצה"ר, אני רק חוטף אכזבות מרירות ומתסכלות, ואפ"י רק בדברים טכניים כקימה מוקדמת וכד' כמה שאני מנסה לקחת את עצמי בידיים הכול הולך הפוך...

פפפ

והמציאות היא שכל מי שרוצה להיכנס באמת בעבודת ה' יודע שאכן, בדיקת כך מתנהל העולם, זה המציאות, העולם מלא ייסורים ומכאובות, והעבודה היא רק לקבל את הכלים הנכונים איך להתמודד איתם.

והאמת היא שלא רק בעבודת ה' אפילו בגשמיות, העולם מלא ייסורים מרים, ואין אחד שלא יהיה נמלט מזה, אך בעיקר ברוחניות כפי שתיארנו, לכולם קשה, ועוד יותר לכל מי שרוצה ומחפש להתעלות הוא סובל יותר, כמה שאנחנו מנסים יותר להתמיד בתורה, להתרומם במידות, להינצל מהייצ"ר, נחטוף סטירות מכאיבות יותר.

ולמה זה באמת כך?! למה חייבים לסבול?!

בדרך כלל קשה מאוד לשמוע את זה ובפרט לקבל את זה, והסיבה לכך פשוטה, עבודת ה' כפי שמצטיירת בעינינו זה 'שטייגען' של שעות ע"ג שעות בלי הפסק רגע, תפילה בדביקות וכוונה בכל מילה ומילה, וכו' וכו', וכל זה אכן נכון ואמיתי, ולזה צריך לשאוף ולעשות כל טצדקי להגיע לכך, אך עיקר הנחת רוח עולה דווקא כשקשה לנו, כשלא הולך לנו, שכן מלאכים יש להשי"ת מספיק בשמים... ועיקר ההתפארות שה' מתפאר בנו הוא

"מאי שובבים"

ולהתרוממות' עד כדי שזכו לראות 'אותות ומופתים' לקבל את התורה ולהיבחר לעם ה', ולא די בזה אלא שגם אלפי שנים אח"כ, 'זמן הקריאה' והעיסוק בפרשיות הללו מועיל לנו לצאת מירידתנו ולהתקרב להשי"ת...

'ימי השובבים' המסוגלים ע"פ האר"י ז"ל לתקן החטאים, ומה נלמד 'מוסר גדול', שמפני שגם ישראל נזדככו ונצטרפו בגלות מצרים לתקן חטא 'דור המבול', ניקח מוסר גדול, שגם ישראל ירד למצרים ונזדככו ונצטרפו, לתקן חטא דור המבול שחטאו 'בפגם היסוד' רח"ל, וכן 'בדור הפלגה' שבנו מגדל בבל למרוד בה' יתברך כביכול, וע"י זה נענשו בגלגול בהשכלת הילדים ליאור, 'בחומר ובלבנים' כמובא כל זה בכתבי האר"י ז"ל.

ומפני שנזדככו ונצטרפו בסובלם יסורים וכו', אע"פ שכבר עבר עליהם מה שעבר ביהדות, ונשאר בהם רק 'נקודות טובות' לשונם שמם ומלבושם, ונאמר עליהם 'בדמיון חיי'.

ע"י זה זכו 'לניסים ומופתים גדולים' והארת השכינה במדרגות גדולות, ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף ובמתן תורה, להאמין בה' ובמשה עבדו ולהיבחר לעם ישראל על ידי זה, עד שאפילו כשקוראים 'הפרשיות האלו' מסוגל הזמן לתקן החטאים רחמנא ליצלן מפני שהם סבלו ונזדככו ונצטרפו...

[מכתבי שמואל א. סז.]

פשוט... תשמע אף פעם לא הבנתי את התקופה הזאת של השובבים... חשבתי שזה משהו 'גבוה וערטילאי' שקשור רק ל'ניצוצות ולמקובלים', עכשיו זה נשמע הרבה יותר 'פשוט' הסבל והייסורים שגם ישראל עבר, זה בעצם כל הנקודה, ממש כך!!! ויש כאן גם 'התחזקות עצומה' לפעמים עוברים עלינו קשיים ומעברים שונים ואנחנו מתמרמרים ומתוסכלים, אם יהיה לנו את 'המבט הנכון' על הקשיים והייסורים כמו שרואים מ'ימי השובבים' את התועלת העצומה שהשעבוד הביא לעם ישראל לשעה ולדורות, אז יהיה לנו הרבה יותר קל להתמודד ולעבור את הקשיים שעוברים עלינו...

יותר רצויה ומקובלת, כך גם השבועות שבהם קוראים את 'פרשיות השובבים' משמות ועד משפטים זה זמן מסוגל לתשובה ולקרבת ה', ויש סייעתא דשמיא מיוחדת להשיג את קרבת ה' יותר מזמנים אחרים, עד כדי כך שבספרו של 'המגיד משרים' המלאך משמים שהיה מדריך את 'המחבר' בעל הש"ע-והב"י, כמה פעמים מגלה לו 'שמעשיו ותעניותיו' פעלו ביותר דייקא משום שהם היו בימי השובבים... זאת אומרת שאפ'י שכלפי חוץ זה נראה 'ימים רגילים' לחלוטין, המציאות האמיתית היא לא כך, וכל התחזקות בלימוד ובעבודת ה' המשמעות שלה הרבה יותר עמוקה ומלווה בסייעתא דשמיא מיוחדת...

מה יכול להיות כבר
בימי החורף האפרוריים
האלו?! בטח זה איזה
משהו ששייך לחסידים
או לעוסקים בתורת הסוד

טוב.. זה נשמע מאוד מעניין... אבל תגיד למה זה ככה? ואיך זה בדיוק עובד? 'באלול' יש את הסליחה לדורות שנקבעה אחרי חטא העגל, יש גם 'משפט' שמשפיע על העניין... אבל כאן סתם כך 'ימים של חולין' הם בעצם ימי רצון? טוב.. אז דבר ראשון אנחנו לא צריכים להבין כל דבר! ואם כך כתוב בדברי 'האר"י וצדיקי הדורות' וודאי שזה כך! ואנחנו צריכים לנצל אותם ולשמוח במתנה שקיבלנו.. אבל אם בכל זאת שאלת אני ישתף אותך 'בהסבר נפלא' שראיתי בימים האחרונים בכתבי של אחד מגדולי 'חסידי ברסלב' בדור האחרון הגה"ח ר' שמואל הורביץ זצ"ל, ר' שמואל מסביר ש'הסבל והייסורים' שעברו על עם ישראל במצרים כדי לתקן את החטאים החמורים שנעשו בדורות הקודמים, 'בזמן המבול' 'בדור הפלגה' ועוד, גרמו להם כ"כ 'לעליה

היה זה ביום ראשון בבוקר שלאחר שבת חופשה, מחוגי השעון המשיכו לנוע באטיות והיכל בית המדרש היה שקט יחסית לתחילת שבוע שגרת, הספסלים היו מלאים למחצה לשליש ולרביע, והמשיבים הסתובבו ביניהם מנסים לעורר את חושיהם של הבחורים שחזרו מהשהייה בחיק המשפחה כדי להתרענן ולהחליף כוחות לשטייגען של החודש החדש... חיים ישב בקצה הביהמ"ד כשהוא מנסה להתרכז בגמרא שלפניו תוך כדי שהוא מהרהר לעצמו, מעניין איפה ישראל לא מתאים לו לאחר בדרך כלל. טוב, אמר לעצמו נלמד לבד עד שהוא יגיע...

ברכת 'בוקר טוב' לבבית קטעה את עינו של חיים מהגמ' שלפניו, מולו ניצב ישראל ידידו והחברותא המיתולוגי שלו בס"א, אני מתנצל על האיחור היה לי משהו חשוב לסדר היום בבוקר בקרבת הבית... אבל בסוף הגעת... הפטיר בחיוך, נו.. מה לומדים השבוע? יש דברים מעניינים? דווקא יש סוגיות מאוד מעניינות... אפ'י הייתי אומר 'אקטואליות' הוסיף בטון משעשע, למה אתה מתכוון? הא.. בוא ותראה בעצמך, הוא הושיט את האצבע על העמוד וקרא יחד איתו ... בעצם כל הסוגיא זה על 'המילה וטבילה' של גרות בקטן והמסתעף, ממש סוגיא שמתאימה לשובבים, נו.. נו.. החזיר לו ישראל תוך כדי שהוא מעיין 'במראה מקומות' שהוא הביא מהסטנדר שהיה מונח בכניסה לבית המדרש, אך אם בכל זאת הוא ניסה להתעלם 'הכותרת' שצוינה בראש המ"מ בטעות או בכוונה, 'יום א' לסדר 'תרו' שובבים' תשפ"ו" שוב עוררה אותו למה שהוא ניסה להדחיק מלכתחילה, מה זה השובבים הזה? שהוא כ"כ שומע עליו לאחרונה, מודעות רבות הוא ראה בשכונה על אספות התחזקות בכל מיני קהילות להתנזר מכלים פסולים לכבוד ימי השובבים, ולצידם 'דפי-ענק' המודיעים על תיקונים שונים אותם יערכו 'צדיקים ומקובלים', מה יכול להיות כבר בימי החורף האפרוריים האלו? בטח זה איזה משהו ששייך לחסידים או לעוסקים בתורת הסוד תהה לעצמו, ועכשיו הוא גם שיתף את חיים בתהייתו.

תראה.. אני יודע שאולי לא גדלת על זה.. אבל ממש כמו 'שבאלול' הזמן מסוגל והתשובה

נפשי בשאלתי

ליבון ופירור עניינת בלשנות ה'

שאלה:

רציתי לשאול,

אני מבין שצריך להקשיב לצדיק בדברים שמובנים בשכל, אבל למה בדברים שההיגיון שלי אומר הפוך גם שם אני צריך להקשיב לצדיק?

תשובת אחד מחשובי התלמידי חכמים שליט"א:

אנחנו רגילים לחשוב שחטאים נובעים רק מיצר הרע, אבל אם אנחנו מבינים שיש משהו שנכון לעשותו אז בוודאי הוא טוב ורצוי. אך האמת היא שרוב ככל החטאים נובעים דווקא מחוסר ידיעה, ומתוך מבט חלקי ומצומצם על המציאות.

הרבה מהמעשים שאנשים עושים מתוך רצון טוב ולשם שמים הינן טעויות הרות גורל, כפי שכתב ב'ליקוטי מוהר"ן' תניינא סי' י"ב: "כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו, יוכל ליפול בטעותים ומכשולות רבים, ולבוא לידי רעות גדולות, חס ושלום. ויש שקלקלו הרבה, כגון הרשעים הגדולים מאוד המפורסמים, שהטעו את העולם, והכל היה על ידי חכמתם ושכלם" מי לנו גדול משאול המלך בחיר ה', שכשהסביר מדוע לא המתין לשמואל הנביא כפי שנצטווה, אמר "ואתאפק ואעל העולה", וכשמעיניינים ברש"י (שמואל א' י"ג י"ב) רואים דבר פלא: "ואתאפק. נתחזקתי על רצוני, שהיה לבי אומר להמתין לך, על כרחי העמדתי את לבי ואעלה העולה".

ליבו הטהור של שאול המלך רצה להמתין לשמואל, אך הוא כבש את רצונו ועשה כפי ששכלו וחכמתו חייבה, דהיינו לצאת למלחמה מיד מבלי להמתין לשמואל, שהרי הדבר הגיע כבר לידי פיקוח נפש! השכל עלול להיות הבעיה הגדולה ביותר כאשר הוא לא כפוף בשלמות למה שמצווים חכמים האמיתיים, ובעיקר כשהשכל והמציאות מציינים תמונה אחרת מזו שהתורה והאמונה מורים לנו.

השאלה שהינן שואל מתעוררת בעיקר אצל תלמידי חכמים צעירים. הם חשים שהם יודעים ומבינים מה תורתנו הקדושה מצווה ומדריכה לעשות, ואין להם כל צורך בהכוונה של גדולים מהם, ובפרט כאשר היא לא מובנת להם.

תופעה זו קיימת בעולם הרחב במקום נוסף, בעולם הרפואה. כמעט כל אדם המגיע לרופא מקבל את הוראותיו ללא עוררין. הוא מבין שיש לרופא ידע שאין לו, ודברי הרופא מתקבלים מתוך ביטול עצמי, גם אם הדברים מחודשים אצלו. אך מי הוא זה שלא יקבל את דברי הרופא ללא עוררין? רופא אחר...

וכך כתב ב'ליקוטי מוהר"ן' סי' קס"ד: "לעניין סיפורי דברים של הצדיק האמת. למשל, רופא שנחלה והוכרח למסור את עצמו ליד הדאקטיר הגדול, והרופא רוצה שיתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע, להוציא לו שן ולגלחו. אבל הדאקטיר יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך ליתן לו. כן יזדמן, שיבוא איש להתלמיד חכם וצדיק הדור, שהוא רופא חולי הנפשות, ורוצה שיתן לו הצדיק רפואות, היינו הנהגות ודרכים, כפי מה שהוא יודע. אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים,

שצריך להנהיגו לרפואתו".

אנחנו מצפים לדברים מוכרים, עליהם אנחנו סומכים (למרות הניסיון רב השנים שמצביע על כך שלנו זה לא ממש הספיק להביא לרפואה שלימה...), אך באמת התלמיד חכם וצדיק הדור יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך ליתן לנו!

ישנה זווית עמוקה נוספת לקושי שלנו לקבל את הדברים, וכדאי שנתבונן בה אם ברצוננו להצליח לכבוש את 'חוכמותינו'.

גם אם הצדיקים היו מציגים את הדברים בגילוי ובבהירות היינו מתקשים לפעמים לקבלם, אך בדרך כלל היינו מצליחים. אך המציאות היא שדברים רבים מוגשים לנו בכל מיני עטיפות וצמצומים הכרחיים, ואת חשיבות אותה מעטפה אין לנו שום יכולת להבין בשכלנו, והדרך היחידה להצליח בזה היא לרכוש אמון בחכמתם וצדקתם, וממילא נבין שהדבר הנכון הוא להאזין ולשמוע ככל אשר יורונו, ואפילו על שמאל שהוא ימין. וכך ממשיך שם ב'ליקוטי מוהר"ן':

"הנה לפעמים ההכרח ליתן להחולה איזה סם, אשר אם יתנו לו הסם בעצמו כמו שהוא, ימות החולה בלי ספק, על כן ההכרח לערב הסם בדברים אחרים. כן יש אנשים, שאי אפשר לגלות להם פנימיות התורה הצריך לרפואתו, כי התורה היא רפואה, כמו שכתוב (משלי ג'): 'רפאות תהי לשרך', כי בהתורה יש שני כוחות, סם חיים וסם מות. כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ע"ב): 'זכה נעשה לו סם חיים, לא זכה נעשה לו סם המוות' ועל כן אם יאמרו לו התורה בעצמה כמו שהיא, ימות בלי ספק, כי

אצלו שלא זכה נעשה סם מוות, על כן ההכרח להלביש לו פנימיות התורה בדברי תורה אחרים. ולפעמים גם זה אינו יכול לקבל, אף אם ילבישו בדברי תורה אחרים. על כן מלבישין התורה בסיפורי דברים חיצוניים, למען יוכל לקבל הרפואה הגנוזה שם כי גם התורה בעצמה מלוכשת עתה בסיפורי מעשיות מחמת שלא היה אפשר למסרה כמות שהיא".

קשה לנו לקבל תכתיבים לא מובנים, ומאידך אין לנו את היכולת בשלבינו הראשוניים להבין את הדברים הפנימיים שמהם נובעות וצומחות העצות הכל כך הכרחיות לנו. ומוכרחים לכסות ולהעלים ולעטוף את מה שלמדים אותנו, ואז קשה עוד יותר לקבל...

המעין בתורותיו הנפלאות של הספר 'ליקוטי מוהר"ן' מקבל מענה לקשיים הללו, ומגלה שרבינו הכין לכך פתרון מיוחד.

בתורות רבות הוא מבאר מדוע באמת ישנם דברים שאין בכוחנו להבין. שאלות עמוקות שבכל הדורות התקשו בהם, מקבלות מענה נפלא, אך לא כתשובה לשאלה, אלא כיכולת להכיל את השאלה! הוא מאפשר לנו להבין מדוע איננו מסוגלים להבין כל עוד לא הגענו למקום ולזמן שבו הדברים יובנו, וכל עוד לא תיקנו את הכלים הנצרכים בכדי להשיג את התשובה לעומקה.

ועד אז נוכל בבטחה להישען על מי שכן תיקן והגיע.

הנה אורו עיני

בי טעמתי מעט הדבש הזה

"אמונה יסוד כל התורה והמצוות"

דאורייתא שהוא פלליות התורה שפולין בפעֶרַת הדְּבָרוֹת, כי פלליות התורה נקראת עצה, כמו שפ' תוב. לי עצה ותושיה אני בינה וכו', כי עקר כל מצ' וות התורה הם פחיתות עצות קדושות שעל ידם גְּדֵלָה האמונה, כי עקר תְּכִלִּית התורה הוא האמונה לגלות אמונה הקדושה בעולם, למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים וכו' וכפ"ל. ועל כן נתן לנו תרי"ג עשתי דאורייתא שהם תרי"ג מצוות שנקראים עצות, כי על ידי העצות גְּדֵלָה האמונה שהוא עקר הפל כפ"ל: (תחומין ה' א')

עקר קְבִלַת התורה והמצוות הוא האמונה שהוא יסוד כל התורה והמצוות כמו שכתוב (תהלים קיט), כל מצותיך אמונה, וכמו שדָּרְשׁוּ רבותינו זכרונם לְבָרֵךְ (מכות כד). בָּא חֲבִיקוּק וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַת וְצַדִּיק בְּאֲמוּנָתוֹ יִחְיֶה, ועל כן תחלת דְּבַר ה' שְׁדַבֵּר עִם יִשְׂרָאֵל הוא אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ וכו' שהיא עקר האמונה להֶאֱמִין בַּה' יִתְבָּרַךְ וּלְבַטֵּל אֲמוּנוֹת כּוֹזְבִיּוֹת פְּחִינַת לא יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים לא תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל וכו', כי זֶהוּ עֵקֶר הַהִתְקַלָּה וְהַתְּכִלִּית וְהַיִּסוּד וְהַעֲקָר שֶׁל כל התורה קְלָה, כי הַעֲקָר הוא זֶה פְּחִינַת תרי"ג עשין

0350
11106